

MAHETOIT HARIDUSASUTUSTES

MERIT MIKK, Mahepõllumajanduse Koostöökogu

ELEN PEETSMANN, EMÜ Mahekeskus; Mahepõllumajanduse Koostöökogu

meritoko@gmail.com

elen.peetsmann@emu.ee

Tartu, 24.09.2024

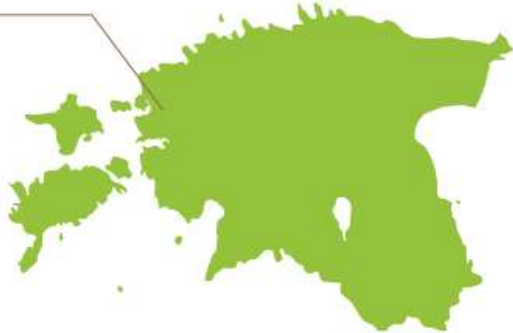
Maheootmine Eestis 2023

227 741 HA

MAHEMAA PINDALA
/ ORGANIC LAND AREA

23%

MAHEMAA OSAKAAL
/ PROPORTION OF
ORGANIC LAND

1 057

MAHELOOMAKASVATAJATE ARV
/ THE NUMBER OF ORGANIC
LIVESTOCK FARMERS

1 968

MAHETOOTJATE ARV
/ THE TOTAL NUMBER
OF ORGANIC PRODUCERS

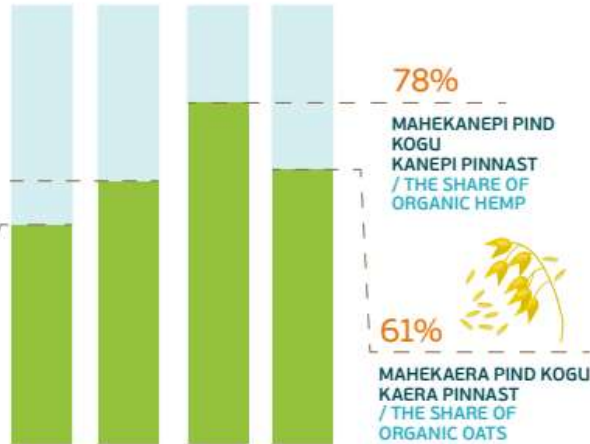

ca 60%

MAHEAMMLEHMADE OSAKAAL
/ THE SHARE OF ORGANIC
SUCKLER COWS

ca 50%

MAHELAMMASTE OSAKAAL
/ THE SHARE OF ORGANIC SHEEP

78%

MAHEKANEPHI PIND
KOGU
KANEPI PINNAST
/ THE SHARE OF
ORGANIC HEMP

61%

MAHEKAERA PIND KOGU
KAERA PINNAST
/ THE SHARE OF
ORGANIC OATS

153

VÄHEMALT 20% OSAS MAHETOITU
PAKKUVAID KOOLE-LASTEAEDEU
/ THE SCHOOLS AND KINDERGARTENS
PROVIDING AT LEAST 20% ORGANIC FOOD

TERVISLIKKUS
HEALTHINESS

ON PEAMINE MAHETOIDU
OSTMISE PÕHJUS
/ IS THE MAIN REASON FOR
PURCHASING ORGANIC FOOD

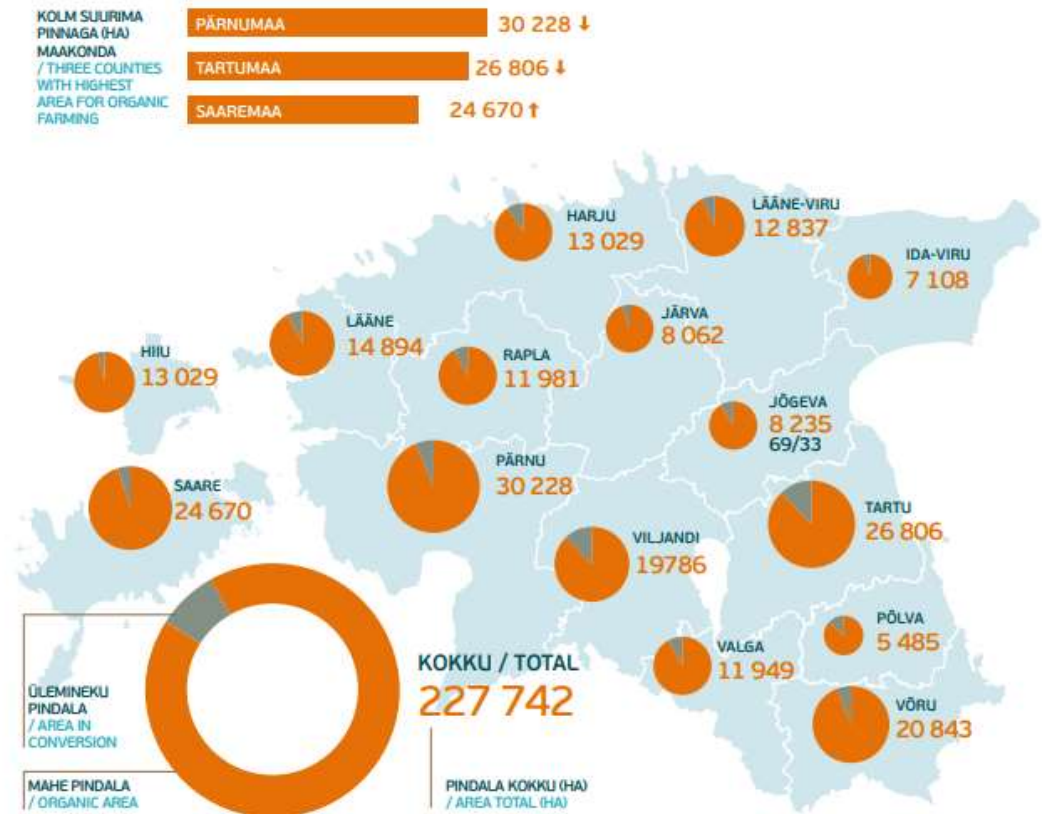
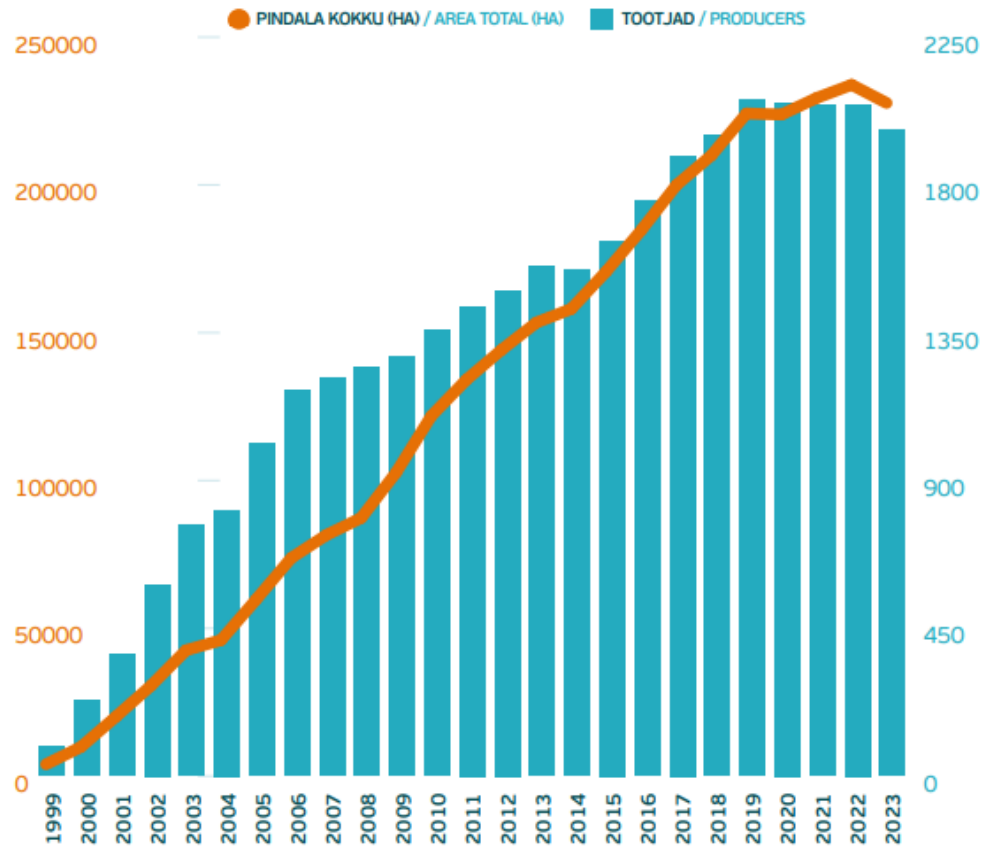
5%

MAHETURU OSAKAAL (2022)
/ THE MARKET SHARE OF
ORGANIC PRODUCTS (2022)

Info mahetootjate kohta on leitav mahepõllumajanduse registrist
<https://pta.agri.ee/riiklikud-registrid-ja-andmekogud#mahe>

Mahepõllumajanduslik maa ja tootjate arv 2023

Töötajaid (2023) - 184

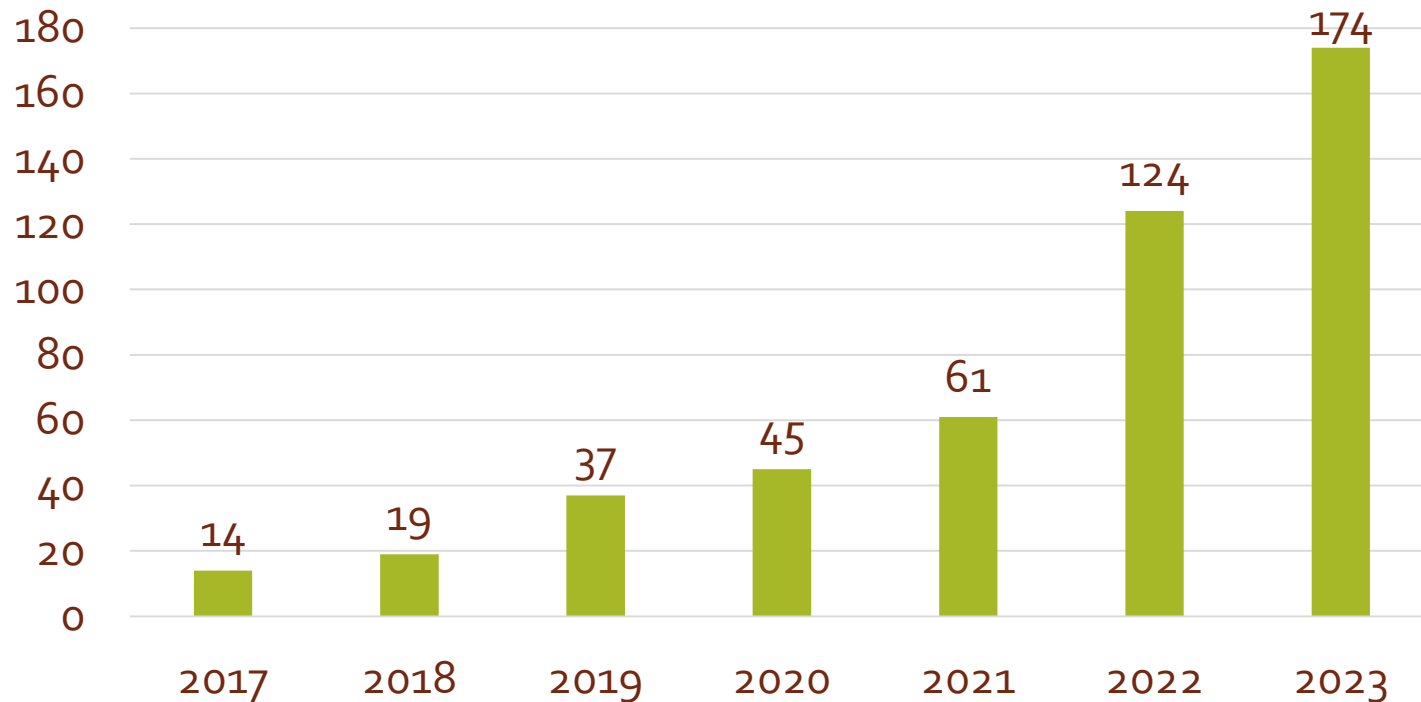
Andmete allikas: PTA, kaart: EMSA

Mahetoidu kasutamine toitlustuses Eestis

- Reguleeritud alates 2009. a, täiendatud nõuded ja **toitlustuse ökomärk 2017.a**
- **Mahetoidu pakkumist võimalus alustada erineval moel:**
 - võttes kasutusse algul vaid mõned mahekoostisosad, valmistada osad toidu komponendid v toidud vaid mahekoostisosadest;
 - **kasutades toitlustuse ökomärki**
- **Mahetooraine kasutamisele tohivad viidata vaid need toitlustuskohad, kes on teavitanud sellest Põllumajandus- ja Toiduametit (PTA).** Ilma teavitamata menüüdes, kodulehel, infostendil vm mahetooraine kasutamisele viidata ei tohi
- Eestis on mahetooraine kasutamisest teavitanud **223 toitlustuskohta**
- **Hardidusasutustest kasutavad toitlustuse ökomärki**

Mahetoidu pakkumine tootlustuses

Mahetootlustusest teavitatud tootlustuskohad (arv)

September 2024 – 223

Valdavalt haridusasutused

Mahetoidu pakkumine Tartu maakonnna haridusasutustes

- Tartu maakonnas (k.a Tartu linn) on mahetoitlustusest teavitanud 80 haridusasutuse toitlustuskohta
- Suurem osa neist asub Tartu linnas. Elva vallas on 12, Nõo vallas 3, Kambja vallas 2 ja Luunja vallas 1

Toitlustuse ökomärk (1)

- Toitlustuse ökomärk võeti kasutusele Skandinaaviamaade eeskujul **lihtsustamaks mahetoidu kasutamisele viitamist**.
- Märki kasutamise nõuded on sarnased Taanile, Rootsile ja Norrale ning nii nende riikide kui ka meie kogemusel ei käi selle kasutamisega kaasnev **bürokraatia** toitlustajatel üle jõu
- Ka Eestis juba olemas palju kasutajaid, kelle kogemustest on võimalik õppida

Muud võimalused mahetoidule viitamiseks

- mingi tooraine on kogu menüüs kasutusel mahedana
- roa mingi komponent on mahe
- mahedad on üksnes mõningad tavaroa koostisosad
- üks või mitu rooga menüüs on mahedad
- kõik road menüüs on mahedad (mahemenüü)

NB! Kõigil muude võimaluste all loetletud juhtudel tuleb pidada arvestust sisseostetud ja müüdud roogades kasutatud mahetooraine kohta

NB! Kui toitlustaja pole PTA-d mahetoidu kasutamisest teavitanud, siis ei tohi mahetoidule viidata menüüdes, kodulehel, siltidega laual vm viisil

Toitlustuse ökomärk (2)

- Kolm astet:

- Arvestuse aluseks on üks kuu
- Mahetoidu protsentuaalne osakaal arvutatakse ettevõttesse eelmisel kuul **ostetud/toodud toidu koguse või maksumuse** põhjal hiljemalt iga kuu 20. kuupäevaks raamatupidamisdokumentide alusel. Iga toitlustuskoht **võib ise otsustada, kas arvestust soovitakse pidada koguse v maksumuse alusel**
- Arvestuse pidamiseks on vajalikud kõik eelmise kuu arved, millel kajastub toit. Võib kasutada laoprogrammi (nt ANC) v eraldi arvestuslehte
- PTA teavitamisel on soovitatav eelmise kuu arvestus avaldusele lisada, järgmistel kuudel peab arvestus olema kohapeal olemas

Mahetoitlustuse ökomärk (3)

Osakaalu arvutamisel ei võeta arvesse:

- looduslike veekogude kala (kasvandusest pärinevad kalad lähevad arvesse)
- vett
- soola
- alkohoolseid jooke
- metsloomade küttemisel saadud tooteid

Toitlustuse ökomärk - teavitamine ja vormid

Väljavõtte teavitamise vormist

ETTEVÕTTE ANDMED

Isiku nimi:	Ärregistrikood või isikukood:	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	
Juriidiline aadress:	Sihtnumber	Maakond
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Tegevuskoha aadress:	Sihtnumber	Maakond
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Kontaktisik:	Ettevõtte kodulehe aadress	
<input type="text"/>	<input type="text"/>	
Telefoninumber, E-posti aadress:		
<input type="text"/>		

Teavitan toitlustusettevõttes mahepõllumajandusliku toote ettevalmistamise ja turuleviimisega tegelemise alustamisest.

Teavitan mahepõllumajanduslike toodete kasutamisele viitava ökomärgi kasutusele võtust (avaldusele on lisatud osakaalu arvutamise vorm kinnitamaks ettevõtte vastavust teavitatud etaloni märgile)

märgi etalon „üle 80 kuni 100% toorainest on mahe“

märgi etalon „üle 50 kuni 80% toorainest on mahe“

märgi etalon „üle 20 kuni 50% toorainest on mahe“

Enne mahetoitlustamisega alustamist tuleb **teavitada PTA-d**. Seda saab teha kas Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi [Kliendiportaali](#) kaudu või digitaalselt allkirjastatuna (**e-kirjaga**), kasutades teavitamise vormi.

Mahetoidu kasutamisele võib hakata viitama (k.a toitlustuse ökomärki kasutama) kohe pärast PTA teavitamist

Riigilõivu v muud tasu toitlustajad maksma ei pea

ALLKIRI	Kuupäev	Isiku esindaja nimi, ametinimetus ja allkiri
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Toitlustuse ökomärk - teavitamine ja vormid

Toitlustus-koht:				
Periood:	November 2023			
Arve number	Tarnija	Mahepõllu- majanduslik toit (EUR või kg)	Mittemahe- põllumajan- duslik toit (EUR või kg)	Kokku (EUR või kg)
				o
				o
				o
				o
				o
				o
				o
		o	o	o
		Mahetooraine osa	#DIV/o!	

Kui **laoprogramm võimaldab** pidada vajalikku arvestust ja info on kuupõhiselt väljavõetav, siis **ei ole eraldi vormil arvestuse pidamine vajalik.**

Väga hästi sobib nt **ANC programm**, millele on tehtud eraldi arendus, kust on näha mahetooraine osakaal (nii kogus kui ka maksumus)

Kui laoprogramm ei sobi arvestuse pidamiseks, siis võib kasutada ka soovituslikku vormi (vt vasakul) või enda tehtud arvetusvormi.

Siit näete, millised toitlustuskohad on mahetoidu kasutamisest teavitanud:

- Minge PTA järelevalve infosüsteemi kodulehele:
<https://jvis.agri.ee/jvis/avalik.html#/toitKaitlemisettevotedparing>
- Valige käitlemisvaldkonnaks mahetoitlustamine ja näete kõiki toitlustuskohti, kellel on õigus viidata mahetooarine kasutamisele

The screenshot shows the header of the PTA monitoring information system. It includes the Estonian coat of arms, the text 'PÖLLUMAJANDUS- JA TOIDUAMET | JÄRELEVALVE INFOSÜSTEEM', and a search title in both Estonian and English: 'Teavitatud ja tegevusloaga toidu/ toiduga kokkupuutumiseks ette ja esemete käitlejate otsing / Search of registered and approved food/food contact materials b...'. Below the title is a search form with several input fields and dropdown menus.

Käitleja nimi või ärinimi Name of food business:	<input type="text"/>	Tegevuskoh Name or establish
Käitleja registri- või isikukood Register or id code:	<input type="text"/>	Tunnusn Approv
Põhikäitlemisvaldkond Main field of handling:	<input type="text" value="- Vali -"/>	Veovahendi n Vehicle regis
Käitlemisvaldkond Field of handling	<input type="text" value="Mahetoitlustamine"/>	

Juhendid ja materjalid, kontroll

- Juhend toitlustusettevõttes mahepõllumajandusele viitavalt märgistatud toidu valmistamiseks ja reklaamimiseks, juhendi link:

https://www.maheklubi.ee/upload/Editor/mahetoitlustamise_juhend_2024_suvi.pdf

- Lühitutvustus haridusasutustele:

http://www.maheklubi.ee/upload/Editor/mahetoitlustuse%20voldik_2022.pdf

- Mahetoidu kasutamist haridusasutustes tutvustav video:

<https://www.youtube.com/watch?v=gcPdVGU16YE>

Mahetooraine kasutamisele viitamist toitlustuses **kontrollib Põllumajandus- ja Toiduameti** spetsialist. Tavaliselt kontrollitakse üks kord aastas

Mahetoidu pakkumise toetus

Mahetoidu pakkumise toetus (1)

- **Maaeluministeeriumi initsiatiivil hakati** haridusasutustes mahetoidu kasutamist toetama 2022. a septembris 😊
- Toetust saavad **haridusasutuste pidajad** nende haridusasutuste eest, kus kalendrikuus kasutatakse toidu valmistamiseks **vähemalt 20% mahepõllumajanduslikke koostisosi** ja kus on sellest Põllumajandus- ja Toiduametit (PTA) ka teavitatud
- **Lihtne taotleda**
- **Toetuse määr kalendrikuu kohta min 20% mahetooraine kasutamisel:**
 - 4.90 koolieelse lasteasutuse lapse kohta
 - 2.20 üldhariduskooli õpilase kohta
- **NB! Alates selle aasta oktoobrist kõrgem toetuse määr kalendrikuu kohta min 50% mahetooraine kasutamisel:**
 - 6.90 koolieelse lasteasutuse lapse kohta
 - 3.70 üldhariduskooli õpilase kohta

Mahetoidu pakkumise toetus (2)

- Arvestuse aluseks on EHISes olev laste arv 1. kuupäeva seisuga ja PTAst saadud andmed. Arvesse läheb kolme kuu kõige suurem õpilaste arv. **Hoidke oma andmed EHISes korras!**
- Toetust hakatakse arvestama sellest kuust, millal PRIA on teinud toetuse pakkumuse
- **Taotlejaks on haridusasutuse pidaja**
- Kui haridusasutuse pidaja (nt omavalitsus v erakooli/lasteaia pidaja) on juba ühe kooli/lasteaia puhul kinnitanud PRIA pakkumuse, siis järgmised koolid/lasteaiad lisatakse sama haridusasutuse pidaja puhul automaatselt PTAst saadud info alusel
- Toetust makstakse 4x aastas, makseotsus ja makse tehakse igale kvartalile järgneval kuul
- Kui mahetoidu osakaal langeb alla 20%, tuleb sellest kvartali lõpust 10 tööpäeva jooksul sellest PRIAt teavitada (mis kuus langes alla 20%) ja selle kuu eest toetust ei saa

Mahetoidu pakkumise toetus (3)

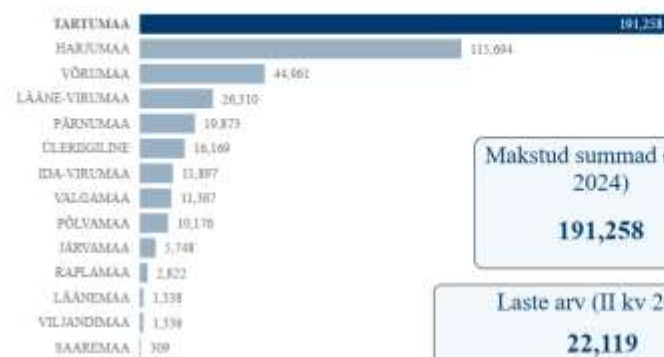
- Toetust maksti 2023. a 1,32 mln, 2024. a I poolaastal ca 890 000
- 2024. a II kvartali eest maksti toetust 182 toetuskohas mahetoidu kasutamise eest. Lapsi on nendes koolides-lasteaedades üle 55 000.

Mahe koolitoidu toetus

Vali kvartal

Toetuse summa maakondade lõikes

II kv 2024

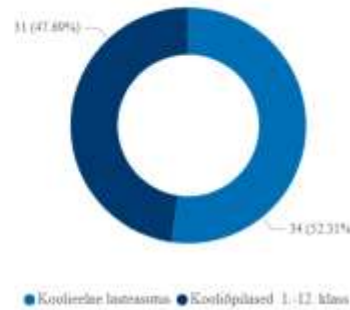
Makstud summad (II kv 2024)

191,258

Laste arv (II kv 2024)

22,119

Õppeasutuste liigid

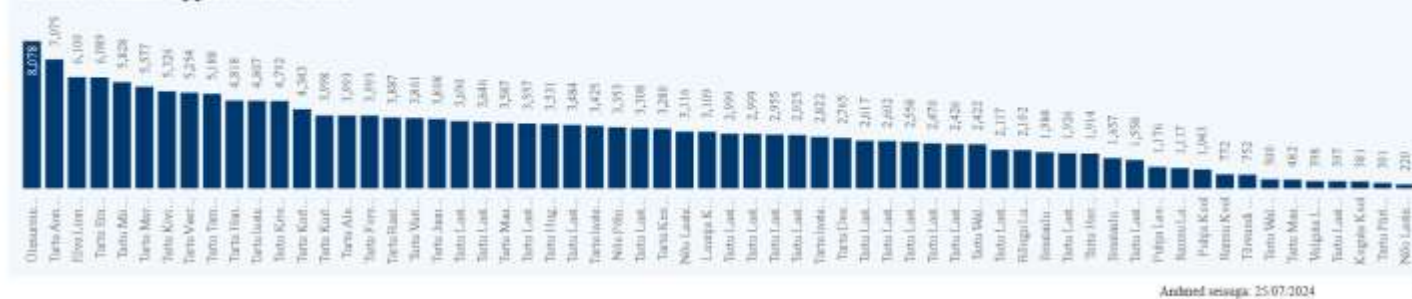
Link määrusele:

<https://www.riigiteataja.ee/akt/122082024008?leiaKehtiv>

Link statistikale
PRIA andmebaasis:

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiZDk4NzEyYWYtNGQ2NSooNGl1LThiMGUtYWVhOWNhNmJhNlQ3liwidCI6ImY5OWMoMjFjLTA1ZGlhNGNjZio4NGNkLTlkYWE4YzQzMDFmOSIsImMiOiJl9>

Toetuse summa õppeasutuste lõikes

Aandatud seisuga: 25.07.2024

Mahetoidu pakkumise toetus haridusasutustele

KASUTAGE
MAHETOORAINET
VÄHEMALT 20% KUUS

TEAVITAGE JÄRGMISE KUU
ESIMESTEL PÄEVADEL
PÖLLUMAJANDUS- JA
TOIDUAMETIT (PTA)

Variant 1. Maaeluministeeriumi kliendiportaal
Variant 2. E-mail PTA piirkondlikule esindusele

PTA EDASTAB INFO PRIA-LE

PRIA SAADAB PAKKUMUSE
HARIDUSASUTUSE PIDAJALE,
MIS TULEB KINNITADA

TOETUST MAKSTAKSE 4X
AASTAS

Makseotsus ja makse tehakse iga kvartali lõpule järgneval kuul

Toetuse määr min 20% mahetooraine kasutamisel kalendrikuu kohta:

- 4.90 eur koolieelse lasteasutuse lapse kohta
- 2.20 eur üldhariduskooli õpilase kohta

- Toetust saab haridusasutuse pidaja
- Kui haridusasutuse pidaja on juba ühe lasteaia-kooli puhul kinnitanud PRIA pakkumuse, siis järgmised asutused lisatakse automaatselt toetuse saajateks PTAst saadud info alusel
- **Arvestuse aluseks on õpilaste arv EHISes**
- Toetust hakatakse arvestama sellest kuust, millal PRIA on teinud pakkumuse

Lisainfot vaadake
pria.ee kodulehelt,
kasutage
otsingusõna
"mahetoidu
pakkumise toetus"

Mahetooraine HoReCa sektorile

Kodumaiste mahetoidu pakkujate näited

Kohalik mahetooraine HoReCa sektorile

Lihtsasti kättesaadavad kohalikud mahetoorained:

- Teraviljatooted - jahud, helbed, kruubid. Tatar ja tatratooted
- Piim ja piimatooted
- Veiseliha
- Linnuliha (haridusasutustele probleemiks hind)
- Munad
- Õun, külmutatud marjad, mahlad, moosid
- Kartul
- Köögivilja valik oleneb hooajast
- Mesi

Puudu on sealihast, hoidistest, kohalike köögiviljade pakkujatest

Lisaks kodumaisele mahetoodangule väga lai valik importmahetooteid

Näiteid teraviljatoodete pakkujatest

Lauri-Jaani talu (Läänemaa), kaubamärk: Jahu-Jaan

- Lai valik jahusid, helbeid, kruupe
- Pakendab ka suuremasse pakendisse
- <https://jahujaan.ee/>

Kontakt: Tellida saab otse tootjalt (laja@laja.ee, 529 2439 Tiit Mansberg)

Loona talu (Võrumaa)

- Mahejahud, –helbed ja -kruubid
- Min. tellimuse summa 40 eurot.
- Väike tootja, jahvatab vastavalt tellimusele.
- Tartu linna toob ise kauba.
- <https://loonatalu.ee/>
- **Kontakt:** veski@loonatalu.ee, tel 56560059 Allar Asi

Koksvere Veski/Raismikuoja OÜ (Viljandimaa/Raplamaa)

- Lai valik maheteraviljatooteid
- Tellida nädal ette, Tartusse tarne neljapäeviti
- <http://www.raismikuoja.ee/>
- **Kontakt:** info@koksvere.ee, 5646 7286 Märtn Rõõmusaar
- Saab tellida ka Kaupmehest, väiksem valik

Tõrvaaugu Mahetalu (Raplamaa)

- Tatar ja tatratooted
- www.torvaaugumahetalu.eu **Kontakt:** torvaugu@torvaaugumahetalu.eu; 555 72 329 Janek Kuusik

Wiru Mill (Jõgevamaa)

- Lai valik teraviljatooteid. Natuke pikem tellimuse täitmise aeg
- Min.tellimus 49 eurot+ km, tarne tasuta Tartumaale
- **Kontakt:** 53 434 687,
- E-mail: heivi@wirumill.ee
- Saab tellida ka Kaupmehest

Zerna ökotalu (Põlvamaa)

- Lai valik teraviljatooteid. Natuke pikem tellimuse täitmise aeg
- **Kontakt:** zernatalu@gmail.com; [+372 529 5490](tel:+3725295490); [+372 524 6534](tel:+3725246534)

Mahetooteid pakub ka Tartu Mill

Näide: Veiseliha pakkuja

Liivimaa Lihaveis

- Lai valik mahelihaveiseliha
- Võimalik tellida nii jahutatuna kui ka külmutatuna
- Esmakordseks tellimiseks kontakteeruda
 - Ketlin Korp, horeca@linnamae.eu; 5690 8028
- Mahe rohumaaveise hakkliha 500 g /-18C- 10 tk kastis- 5 kg kast
- Mahe rohumaaveise pajakuubikud/lihalõiked /-18c - 5 kg kastis
- Supikondid
- Minimaalne tellimus 100 eurot
- Tellimine 2 tööpäeva ette. Näiteks, kui tellida esmaspäeval, siis kaup jõuab kohale kolmapäeval.
- Edasimüüjad: Horeca Service, Fruit Xpress, LM-keskus

Näide: Munad ja linnuliha pakkuja

Äntu Mõis (Lääne-Virumaa)

Munad

Broiler (ka külmutatuna), erinevad lõiked broilerist (filee, koib, poolkoib jm)

Broileri supikogu

Munade min. tellimus on 1 kast (360 muna). Kogu tellimus 150 eurot + km

Tartus ja selle lähiümbruses (ca 20km) tarnivad kauba oma transpordivahendiga.
Kaugemale ja 150 eurost väiksema tellimuse puhul lisandub transporditasu 15 eurot + km

Kontaktid:

katrin@antumois.ee | tel 56643118 | Katrin Lessel

lauri@sirloin.ee | tel 5551 2632 | Lauri Bobrovski

Näited: piimatoodete pakkujad

Metsavenna talu (Võrumaa)

Toob ise kohale.

- Mahe pastöriseeritud piim ja keefir. *Tartu teisipäeva ja neljapäeva ring täis, uue ringi maht peaks olema 1000 liitrit.*
- Piima säilivus: 10 päeva, soovituslik kasutada 7 päeva jooksul
- Lisainfo ja tarne võimalused: Meelis Mõttus, metsavennainfo@gmail.com, tel: 5030850

Pajumäe talu (Viljandimaa)

Toob ise kohale kolmapäeval, min. tellimus 50 eurot

Täpsem info:

- info@pajumae.ee | tel. +372 5664 1298 Viljar Veidenberg
- tellimused, kauba info: sirje@pajumae.ee | tel. 5623 6341

Olemas ka üks Läti pakkuja (**Tukuma Piens**), kellel valik mahepiimatooteid (või, hapukoor, keefir, jogurt, kohupiim, kohuke).

Näited: kartuli ja köögiviljade pakkujad

- **Mahetalu** – kartul, porgand, peet, kapsas, kaalikas, sibul (kooritud, koorimata; kuubikutena või riivituna), õun. Saab tellida ka teisi mahetooteid, sh importtooted (kuivained, tomatitooted, õlid, mahlad).
Tellimine: enne k 12 järgmiseks tööpäevaks, min. tellimus 60 eurot, Margus Lille, tel: 56626716, tellimine@mahetalu.ee
- **Hulgiladu Bambona** – erinevad köögiviljad ja puuviljad (nt banaan, pirn, õun jm), k.a kooritud kartul ja köögiviljad
- **Juurviljaait** – kartul, peet, porgand, e-mail: juurviljaait@juurviljaait.ee

Näited: marja- ja puuviljatoodete pakkujaid Lõuna-Eestis

- **Hiie talu** – õunad (tavaliselt aasta lõpuni)

Kontakt: Alice Hiie, tel 5294014; alice.hiie@gmail.com ; <https://www.facebook.com/hiimahetalu>

- **Konspekt OÜ** – musta sõstra mahl, kontakt: Margus Timmo, tel: 56222886, timmo@kagureis.ee

- **Rõngu Mahl** – mahlakontsentraadid ja mahlad, püreed, moosid, tel: 514 2403, kaisa.elbrecht@mahl.ee, <https://www.mahl.ee/>

- **Rabafarm** – rabarber, rabarberi nektar, kontakt: Leo Kivitar, tel: 56481480, rabafarm@gmail.com; <http://www.rabafarm.eu/>

Näited: mee pakkujad Tartu ümbruses

- **OÜ METSASERVA MESI**

Kontakt: allan@metsaservamesi.ee, Allan Sarap, tel: 5011312

<https://metsaservamesi.ee/> ; <https://www.facebook.com/metsaservamesi>

- **JAAK VOLMERI ETTEVÕTMISED**

Kontakt: jaak.volmer@ejs.ee, Jaak Volmer, tel: 5134390

Info mahetooraine kasutamise võimaluste kohta toitlustuses

- Info mahetooraine kättesaadavuse kohta
- Individuaalne abi toitlustuse ökomärgi taotlemisel

Huvi korral pöörduge Mahepõllumajanduse Koostöökogu poole:

mahekogu@gmail.com

503 9802 Merit Mikk

5304 4003 Elen Peetsmann

Info mahepõllumajanduse kohta

- Koduleht: www.maheklubi.ee
- <https://www.facebook.com/maheklubi/>
- Instagram: Maheklubi
- Iga-aastane mahepõllumajanduse ülevaade: <http://www.maheklubi.ee/mison/eestis/>
- Mahepõllumajanduse leht – alates 1996 http://www.maheklubi.ee/mahepollumajanduse_leht/
- Lisainfo: Mahepõllumajanduse Koostöökogu – mahekogu@gmail.com

TÄNÄN!
